BELSŐ HASZNÁLATRA!

Az alapszervezeti vezetőségek informálására

TITKÁRI TÁJÉKOZTATÓ

Kiadja:
az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztálya

1988/1

A PÁRT ÉS A POLITIKAI INTÉZMÉNYRENDSZER KÉRDÉSEINEK VITÁIHOZ

A XIII. kongresszus politikai határozata alapján a Központi Bizottság 1985-ben úgy döntött, hogy megvizsgálja és napirendre tűzi a párt vezető szerepe érvényesülésének, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztésének kérdéseit. A szakértők és politikai vezetők széles körének bevonásával folytatott előkészítő munka azt célozta, hogy a történelmileg kialakult politikai rendszer maradandó értékeinek megőrzésével minden téren megjavítsuk intézményeinek tevékenységét.

A Központi Bizottság által megbízott munkabizottság kidolgozta javaslatait. A Politikai Bizottság úgy döntött, hogy a tervezetet a párton belül vitára kell bocsátani.

A vita lebonyolításának formáit és módszereit a budapesti, a megyei, a megyei jogú pártbizottságok önállóan határozzák meg. Minden párttag számára biztosítsanak lehetőséget a munkabizottság által kidolgozott tézisek megismerésére, az eszmecserében való részvételre.

A helyi feltételek és lehetőségek figyelembevételével, a célnak megfelelő változatos módszerek alkalmazását (csoportos beszélgetések, pártcsoportülések, taggyűlések, pártaktívák stb.) javasoljuk.

A pártalapszervezetek vezetőségei a viták tapasztalatait, a párttagok véleményét, javaslatait összegezzék, és küldjék meg a városi, a városi jogú, a kerületi, a kerületi jogú pártbizottságoknak. E pártbizottságok végrehajtó bizottságai összesítsék az alapszervezeti viták tapasztalatait, s azokat véleményükkel kiegészítve továbbítsák a budapesti, a megyei, a megyei jogú pártbizottságokhoz.

A budapesti, a megyei, a megyei jogú pártbizottságok foglalják össze a területükön lefolytatott viták tapasztalatait, s az észrevételeket, javaslatokat rendszerezve 1988. február 10-ig küldjék meg a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályának. A témával politikai munkájuk során a továbbiakban is folyamatosan foglalkozzanak.

A Politikai Bizottság a pártban folyó vitáktól azt várja, hogy a kommunisták, a pártszervek és -szervezetek felelősségük teljes tudatában törekednek a párt egész tevékenységének megújítására, ami jelentősen hozzájárulhat építőmunkánk eredményesebbé tételéhez, a társadalmi-gazdasági kibontakozáshoz.

A Központi Bizottság által megbízott munkabizottság
TÉZISEI
a párt vezető szerepéről társadalmunkban, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről

(A téziseket megtárgyalta és vitára bocsátásukhoz hozzájárult a Politikai Bizottság)

A munkáshatalom kivívása óta társadalmunk vezető ereje a munkásosztály marxista–leninista pártja. Ezt a tényt rögzíti népköztársaságunk alkotmánya is. A szocialista társadalom építésének sikeres folytatása, a kibontakozási program eredményes végrehajtása nagyobb követelményeket támaszt a párttal szemben, s ezért lényegbevágóan tovább kell fejlesztenie munkáját.

A párt tevékenysége továbbra is arra irányul, hogy erősítse és fejlessze hazánkban a szocialista rendszert, politikájával irányítsa az országépítő munka soron lévő feladatainak meghatározását és megoldását. A továbbhaladás fontos feltétele, hogy a párt ismerje fel a fejlődés követelményeit, legyen nyitott az új gondolatok iránt, és mindenkor őrizze meg valóságérzékét.

A párt önkéntes szervezet, azokat tömöríti, akik egyetértenek politikájával, készek munkálkodni céljainak megvalósításáért, és vállalják a párttagsággal együtt járó felelősséget és kötelezettségeket.

A párttagság joga és kötelessége, hogy részt vegyen a párt politikájának kialakításában és megvalósításában. A párt nyíltan hirdeti politikáját, épít a társadalom legszélesebb köreinek felelősségérzetére, cselekvőkészségére. Ennek szellemében kívánja az együttes gondolkodás útján áttekinteni saját tevékenységét és feltárni a megújulás lehetőségeit.

A párt és az egész politikai intézményrendszer működésének lényeges továbbfejlesztését követeli az a tény, hogy a szocialista építésnek magasabb szintjére érkeztünk. A gazdaságban végbemenő változások, társadalmi fejlődésünk új követelményei igénylik a szocialista demokrácia tökéletesebb formáinak alkalmazását. A megújulást sürgetik az ismert gazdasági nehézségek, társadalmi és politikai feszültségek, valamint a párt munkájában mutatkozó gyengeségek, a politikai intézményrendszer egyes működési zavarai is.

A továbbfejlesztés azt célozza, hogy erősödjön a párt vezető szerepe, hatékonyabbá és rugalmasabbá váljon politikai intézményrendszerünk működése. Egyes intézményei között legyen világosabb a munkamegosztás, a hatáskörök és a felelősség elhatárolása. A szükségtelen párhuzamosságokat, átfedéseket, felesleges kötöttségeket ki kell küszöbölni. Fontos cél a döntési jogosultság decentralizálása, az önkormányzati-önigazgatási elemek erősítése mindenütt, ahol ennek feltételei megértek, vagy érlelődőben vannak. E folyamat részeként erősíteni kell a társadalmi élet minden területén az állampolgári kezdeményezéseket. Módosításra szorul az állam funkciójáról kialakult felfogás, gondoskodó szerepének túlhangsúlyozása, ami miatt az állami szervek olyan feladatokat is magukra vállalnak, amelyek teljesítésére nem képesek, vagy amelyek más

módon eredményesebben oldhatók meg. Ennek másik oldalaként nagyobb mozgásteret kell adni az állampolgárok közösségei számára, hogy öntevékenyen közreműködjenek saját problémáik megoldásában. Indokolt az állampolgári jogok szélesítése, pontosabb rögzítése, gyakorlásuk garanciáinak bővítése. Elengedhetetlen a társadalomban létező érdekek tagoltságának alaposabb feltárása és jobb figyelembevétele, az érdekösszehangolás, -egyeztetés intézményes erősítése.

A reformok megvalósításában a párt vállalja a kezdeményező és az irányító szerepet. Hazánk lakossága a párttól várja, hogy kimunkálja a továbbhaladást szolgáló programokat, megvalósításukat szervezze és ellenőrizze. Ehhez ösztönzést ad és egyben kedvező feltételeket is teremt, hogy a szocializmus fejlődése nemzetközi méretekben is új szakaszhoz érkezett.

Mivel pártunk a társadalom vezető ereje, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztése döntő mértékben függ attól, hogy a párt maga mennyire képes megújítani tevékenységét, munkastílusát, működési formáit, milyen mértékben tudja bevonni tagjait a politika alakításába, a feladatok megoldásába, fejleszteni a politikai érzékenységet, a párton belüli demokráciát, vitaszellemet, s a nézetek nyílt ütközése útján erősíteni az eszmei, politikai, cselekvési egységet. Csak felfogásában, tetteiben egységes párt lehet képes arra, hogy a társadalmi folyamatok élén haladjon, és új lendületet adjon a szocialista építőmunkának.

A párt

1. A párt vezető szerepének lényege: a társadalmi fejlődés fő irányainak meghatározása, a társadalompolitikai céloknak az érdekek egyeztetésére épülő kijelölése, megértetése, meggyőzés útján való elfogadtatása, megvalósításuk mozgalmi eszközökkel történő szervezése és politikai ellenőrzése. Mindehhez szükséges, hogy a párt helyesen és idejében ismerje fel a fejlődés tendenciáit, és késedelem nélkül határozza meg a belőlük eredő feladatokat.

2. Az eddiginél következetesebben kell érvényt szerezni annak, hogy a párt az elvi, politikai irányítás eszközeivel, érveléssel, tagjainak példamutató tevékenységével és meggyőző munkája útján gyakorolja vezető szerepét. Az állami és társadalmi szervek hatáskörét és felelősségét tovább növelve, a legfontosabb társadalmi folyamatokra összpontosítja figyelmét, s azokat elsősorban politikai oldalról közelíti meg. Irányító tevékenysége ebben az értelemben kiterjed a társadalmi élet minden fontos területére. Ezen belül is alapvető szerepet tölt be a társadalmi viszonyok fejlesztésében, a társadalmi rendszer védelmét és a törvényességet szolgáló alapelvek meghatározásában, a népgazdaság fejlesztési irányainak megjelölésében, a társadalom szellemi, ideológiai életének befolyásolásában, a politikai intézmények működésének koordinálásában, a nemzetközi kapcsolatok építésében.

3. A jelenlegi helyzetben különösen nagy jelentősége van a népgazdaság előtt álló feladatok megoldásának. E tekintetben az irányító szerepnek mindinkább a gazdaságpolitika meghatározásában, a fejlesztés stratégiai céljainak kijelölésében kell testet

öltenie. A párt figyelemmel kíséri az állami intézkedések társadalmi hatását, a gazdaságirányítási rendszer működését, s a tapasztalatok elemzése alapján kezdeményezi a szükséges változtatásokat.

A területi pártszervek feladata a gazdaságpolitika helyi érvényesítésének segítése, ellenőrzése, és az ehhez szükséges politikai feltételek megteremtése. Ha a népgazdasági és a helyi érdek tartósan szembekerül egymással, ezt jelezzék. Vegyenek részt a terület- és településfejlesztési célok kialakításában. Területükön szorgalmazzák a gazdálkodó egységek együttműködését, kezdeményezzék az ebben rejlő tartalékok hasznosítását. Fordítsanak nagy figyelmet a gazdasági intézkedések helyi következményeire, a hatékonyabb gazdálkodás társadalmi és személyi feltételeinek biztosítására.

A gazdálkodó szervezetekben működő pártszervezetek nagyobb önállósággal, kezdeményezően és rugalmasan dolgozzanak. Nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy a gazdasági egységek meg tudjanak felelni a gazdaságpolitikai követelményeknek, és gyorsabban alkalmazkodjanak a gazdálkodás változó körülményeihez. Ösztönözzék a vállalkozói szellem kibontakozását. Erősítsék a szervezettséget és a fegyelmet. Karolják fel az alkotó kezdeményezéseket, szorgalmazzák a műszaki, technológiai megújulást. Fontos feladatuk a vállalatvezetés, a vállalati tanács, a szakszervezet munkájának koordinálása, az eltérő álláspontok folytán keletkező konfliktusok feloldásának segítése, a munkahelyi demokratikus fórumok érdemi és összehangolt tevékenységének előmozdítása.

4. A társadalmi vezető szerep megfelelő érvényesítésében ma kulcsfontossága van a párton belüli döntési rendszer megjavításának. A döntési folyamatot – bürokratikus elemeinek kiküszöbölésével – ésszerűbbé és gyorsabbá kell tenni. A döntésekben erősíteni kell a választott párttestületek szerepét, hogy azok jelöljék meg a pártszervezetek számára a politikai munka irányait. A jelenleginél több lehetőséget kell biztosítani a testületek számára a döntésre előterjesztett javaslatok társadalmi összefüggéseinek és a szóba jöhető alternatív megoldásoknak a mérlegelésére. Ehhez olyan információs rendszert kell kialakítani és működtetni, amely a döntéshozó testületek tagjainak a mainál teljesebb és pontosabb ismereteket nyújt. Biztosítani kell, hogy az eltérő álláspontok képviselői azonos feltételek mellett kapjanak lehetőséget véleményük kifejtésére. A döntések kollektív jellegének megőrzése mellett növelni kell az előkészítésükben és végrehajtásukban részt vevők személyes politikai felelősségét.

5. A pártmunka hatásfokának növelése érdekében tovább kell erősíteni a kongresszusok munkajellegét. A jövőben jobban meg kell válogatni a Központi Bizottság végrehajtó szervei elé kerülő témákat, hogy e testületeket ne terheljék olyan kérdések, amelyekkel a társadalomirányítás más fórumain célszerű foglalkozni. Olyan helyzetet kell teremteni, amely a Központi Bizottság munkabizottságait és osztályait mentesíti az operatív ügyintézés feladatai alól, és több időt biztosít nekik a társadalmi, gazdasági, eszmei folyamatok átfogó elemzésére. A Központi Bizottság munkabizottságai továbbra is koordináló és javaslattevő szerepet töltsenek be, ajánlásaik nem tekinthetők a párt- és az állami szervek részére kötelező döntéseknek.

6. Javítani kell a végrehajtás ellenőrzésének gyakorlatán. A párt vezető testületei rendszeresen ellenőrizzék határozataik végrehajtásának tapasztalatait. Ennek formája lehet, hogy a Központi Bizottság az eddiginél gyakrabban számoltassa be a Politikai Bizottságot a nagy horderejű határozatok valóra váltása érdekében folytatott tevékenységéről, valamint az állami és társadalmi szervek kommunista vezetőit arról, hogy az irányításuk alá tartozó területeken miként szereznek érvényt a párt politikájának. A Központi Bizottság végrehajtó szervei rendszeresen ellenőrizzék a területi pártszervek munkáját. Fokozottan igényelni kell a párttagság, az alapszervezetek közreműködését az ellenőrzésben. A pártellenőrzés terjedjen ki arra is, hogy a gyakorlat mennyiben igazolja a határozatok helyességét.

7. A vezető szerep betöltésének elengedhetetlen feltétele a párt eszmei, politikai egységének megszilárdítása. Az utóbbi évek gazdasági nehézségeinek, a belőlük származó szociális feszültségeknek, valamint a pártmunka hiányosságainak hatására a párt belső egysége gyengült, jelenlegi állapota nem kielégítő. Elbizonytalanodás érezhető a párttagság soraiban, a szocializmus meggyőződéses hívei között. A pártban is megjelennek a társadalomban létező nemkívánatos erkölcsi magatartásformák, az egymásnak is ellentmondó nézetek, s gondot okoz, hogy ezek kezelésének módja nem eléggé alakult ki. A pártegység folyamatos megújításához még inkább olyan légkört és feltételeket kell biztosítani, amelyek lehetővé teszik, hogy a kommunisták nyíltan elmondhassák véleményüket eszméink érvényesüléséről, gyakorlatunk elvi, politikai vonatkozásairól, felvethessék kételyeiket, és a hierarchikus tekintélytisztelet ne fékezze álláspontjuk kifejtését, a nézetek ütközését. A párt szervezetei, tagjai kötelesek képviselni a párt álláspontját. A kommunista vezetők ebben mutassanak példát. A határozatok végrehajtásának biztosítása, a cselekvési egység erősítése érdekében minden párttag számára egyértelművé kell tenni, hogy vitatott, fontos konkrét kérdésekben – az adott időben – a párt mit támogat, mi ellen küzd, és miben nem tart szükségesnek politikai állásfoglalást.

8. A párt vezető szerepének, egységének szilárdítása szorosan összefügg a demokratikus centralizmus érvényesülésével. A demokratikus centralizmus mindkét oldalát erősíteni kell. Egyfelől csökkenteni kell az alsóbb pártszervek felülről előírt kötelezettségeit, az eljárásmódokra vonatkozó részletes megkötöttségeket; másfelől javítani kell a végrehajtás fegyelmét. Viszonyaink között a fő feladat a párton belüli demokrácia fejlesztése, ez a feltétele a centralizmus következetesebb érvényesülésének is. A párt területi és helyi szerveinek mozgásterét, informáltságát olyan szintre kell emelni, hogy az összhangban legyen a működési területükön levő állami, vállalati, intézményi szervek önállóságával.

Az eddiginél jobban kell biztosítani a párttagság érdemi részvételét a politikai döntések előkészítésében és a végrehajtás ellenőrzésében. E célból rendszeressé kell tenni a fontosabb döntési javaslatok előzetes véleményeztetését a területi, intézményi, üzemi pártbizottságokkal, nagy horderejű kérdésekben pedig a párt egész tagságával. A központi, területi és helyi pártszervek választott testületei határozzák meg munkaprogramjaikban, hogy mely témákban tartják szükségesnek a döntés előtt kikérni a párttagság egészének vagy egy részének véleményét. A döntések jobb előkészítése ér-

dekében a központi és a területi szervek mellett célszerű szakértő konzultatív testületek működtetése. Biztosítani kell, hogy az alsóbb pártszervek javasolhassák a felsőbb szerveknek az általuk szükségesnek tartott kérdések megtárgyalását, illetve vitára bocsátását.

9. A párt életébe szervesen épüljenek be az önkorrekció elemei, biztosítékai. Az egypártrendszer körülményei között különösen fontos a munka kritikus és önkritikus értékelése, a bürokratikus jelenségek és az önkényeskedés minden megnyilvánulása elleni fellépés. Olyan gyakorlatot kell meghonosítani, hogy a párttagok a pártélet fórumain véleményt mondhassanak a felsőbb szervek határozatairól, észrevételeiket a pártszervezetek rendszeresen továbbítsák, s ezekre a felsőbb pártszervek adjanak választ. Ki kell alakítani annak mechanizmusát, hogy – ha a gyakorlati tapasztalatok ezt indokolják – a párttagok, illetve a döntést hozó testületek tagjai kezdeményezhessék a korábbi határozatok módosítását, s az ilyen javaslatokkal az illetékes pártszervek felelősen foglalkozzanak. Ez nem módosítja azt a kötelezettséget, hogy az érvényes határozatokat a párttagoknak fegyelmezetten végre kell hajtaniuk. Kormányzó pártként az MSZMP a tevékenységét az egész társadalom ellenőrzése alatt végzi.

10. A párt politikai és cselekvési egységével nem ellentétes, ha olyan kérdésekben, amelyekben nincs határozat, vagy amelyek nem igényelnek pártállásfoglalást, a párttagok a nyilvánosság előtt egymástól eltérő véleményeket vallanak. A párttestületek tagjaira változatlanul érvényes az a szabály, hogy saját testületükön kívül nem nyilatkozhatnak meg az ott elfogadott határozatoktól eltérő szellemben. Továbbra sem engedhető meg, hogy egy-egy álláspont körül frakciók szerveződjenek, vagy hogy a döntések meghozatala után a párttagok azokat nyilvánosan bírálják, elhatárolják magukat tőlük. A kisebbségnek viszont lehetőséget kell kapnia arra, hogy indokolt esetben kérhesse a kérdés ismételt megtárgyalását, a korábbi állásfoglalás megváltoztatását, vagy hogy ebből a célból magasabb szintű pártszervekhez fordulhasson. Fontosabb kérdések esetében növekszik annak jelentősége, hogy a döntés előtt a különböző álláspontok nyilvánosságot is kaphassanak.

11. A pártdemokrácia érvényesülésében jelentős helyet foglal el a párton belüli választási rendszer, amely a gyakorlatban alapvetően bevált. Ugyanakkor szükséges egyes elemeinek fejlesztése, megújítása. A kongresszusi küldöttek megválasztásakor arra kell törekedni, hogy a jelölésben, a delegálásban a párttagság véleménye a mostaninál jobban érvényesüljön. Az alsóbb szintű pártszervezetek, pártszervek kapjanak jogot arra, hogy közvetlenül választhassák meg a felsőbb szervek tagjainak egy részét. Mérséklődjön az irányító szervek beleszólása az alapszervezetek tisztségviselőinek kiválasztásába. Minden szinten kötelezővé kell tenni a jelölőbizottság működését, a titkos szavazást, szorgalmazni kell a többes jelölést. A Központi Bizottság határozatának megfelelően a tisztségviselők meghatározott körében két ciklusra kell korlátozni az újjáválasztás lehetőségét.

12. A párt vezető szerepének érvényesítésében kiemelkedően fontos szerepe van a káderpolitikának. A párt kádermunkája is alkalmazkodjon a változó feltételekhez. Növelni kell a káderek kiválasztásának demokratizmusát és nyíltságát. A vezetők megítélésének fő mércéje a munka eredménye és a tényleges teljesítmény legyen. A káde-

rekkel kapcsolatos döntések egész folyamatában tovább kell növelni a választott testületek szerepét. A szükséges kádercserék idejében történjenek meg. Indokolt a káderhatáskörök további decentralizálása, a párthatáskörbe tartozó tisztségek számának csökkentése.

13. Szükség van a párt belső életének megújulására, a szervezeti-működési mechanizmus, a munkamódszerek korszerűsítésére. Ennek érdekében erősíteni kell a pártmunka politizáló, mozgalmi jellegét, leküzdve a formalizmust, a hivatalnoki stílust, a bürokratizmust. Folytatva az ez irányú munkát, át kell tekinteni a Központi Bizottságtól az alapszervezetekig a párt szervezeti felépítését, az egyes szervek feladatkörét, s a felesleges áttételek kiiktatásával, az apparátusok célszerűbb kialakításával egyszerűbb, hatékonyabb szervezeti struktúrát kell létrehozni. Csökkenjen az irányító pártszervek által készített és az alapszervezetektől igényelt írásos anyagok mennyisége, a különböző szintű pártszervek határozatainak száma. Az irányító pártszervek a munka- és lakóhelyi pártszervezetek érdemi részvétele nélkül ne tárgyaljanak és ne döntsenek az őket érintő ügyekben, beleértve a személyi kérdéseket is. Az alapszervezeti taggyűlések váljanak olyan rendezvényekké, ahol mód van az időszerű politikai kérdések tisztázására, a tagság véleménye alapján állásfoglalások kialakítására, a felsőbb szerveknek szóló javaslatok megfogalmazására.

A pártépítő munkára rendszeres figyelmet kell fordítani, különösen a fiatal munkások és értelmiségiek körében. Egyes párttagoknak a pártból való kikerülését a pártélet természetes jelenségének kell tekintenünk.

14. A Központi Bizottság üléseiről, a Politikai Bizottságnak a társadalom életét érintő jelentős döntéseiről, a különböző szintű pártbizottságok tanácskozásairól rendszeresíteni kell az olyan tájékoztatást, amely a döntések tartalmán kívül ismerteti azok indítékait és a vitatott kérdéseket, az elvi, politikai összefüggéseket. A vezető szervek elé kerülő anyagokat vagy ezek egy részét már az előkészítés időszakában a nyilvánosság elé kell tárni.

15. A párt belső életét érintő változtatások szükségessé teszik a szervezeti szabályzat módosítását.

Az állam

1. A szocialista állam tevékenysége a jövőben is meghatározó jelentőségű a társadalom előtt álló gazdasági, szociális, kulturális és védelmi feladatok megoldásában. A politikai intézményrendszer reformjának alapvető fontosságú célja és egyben feltétele, hogy a szocialista állam funkciói, szerepvállalásának mértéke, társadalmi ellenőrzöttségének foka és tevékenységének módszerei igazodjanak a szocialista építés mai követelményeihez.

Társadalmi, gazdasági fejlődésünk, valamint a politikai intézményrendszer reformjának követelményeiből kiindulva a párt szükségesnek tartja az alkotmány felülvizsgálatát s egy új alaptörvény kidolgozását. Az alkotmányos rendelkezéseket olyan irányban kell fejleszteni, hogy azok pontosabban jelöljék meg a politikai intézmény-

rendszernek az államszervezettel kapcsolatos elveit, a szocialista demokrácia követelményeihez igazodva a jelenleginél részletesebben határozzák meg az államszervezet felépítésének és működésének főbb szabályait. Az új alaptörvény bővítse az állampolgárok alkotmányos jogainak körét, szélesítse érvényesülésük biztosítékait.

2. A társadalom szocialista fejlődésének, az állam feletti társadalmi ellenőrzésnek alapvető garanciája az államszervezetnek a párt által történő elvi, politikai irányítása. A párt a jövőben is az államszervezettől elkülönülten, az alkotmányos rend következetes betartásával gyakorolja irányító szerepét. A párt és az állam kapcsolatának rendszerét és gyakorlatát lényegesen meg kell változtatni. Viszonyukat úgy kell alakítani, hogy a párt állásfoglalásaiban, ajánlásaiban erősödjön az egyes szakterületek társadalompolitikai szempontok alapján való orientálása, s ezzel egyidejűleg szűnjön meg az operatív beavatkozás, érvényesüljön az állami szervek szakmai, igazgatási önállósága.

3. A pártszervek elsősorban az állami munka irányát, főbb céljait határozzák meg, s lássák el az államszervezet általános politikai ellenőrzésének és kritikájának funkcióit. Szükség esetén éljenek az állami döntések nyilvános bírálatának eszközével. Ugyanakkor szigorúan meg kell akadályozni, hogy az egyedi állami ügyek intézésének törvényes rendjébe pártszervek, ezek tisztségviselői, munkatársai közvetlenül beavatkozzanak. A személyi ügyek eldöntésében növekedjen az állami szervek önálló felelőssége. Csökkenteni indokolt a párt- és állami testületek összetételében mutatkozó személyi átfedéseket. Fel kell oldani a kölcsönös képviselet gyakorlatának merevségeit.

4. Az államszervezet demokratizmusának növelése, a társadalmi ellenőrzés erősítése érdekében kívánatos a népképviseleti testületek alkotmányos jogköre és valóságos szerepe között meglévő ellentmondás feloldása. Ezért a párt támogatja és igényli, hogy az Országgyűlés és a tanácstestületek az eddiginél nagyobb mértékben váljanak a nyílt politizálás, az érdekviszonyok megjelenítésének és a közérdek alapján történő összehangolásának fórumává. Helyesli, hogy az Országgyűlés kizárólagos jogalkotási hatáskörrel rendelkezzen a társadalmi viszonyoknak az alkotmányban és a törvényekben megszabott körében. Az Országgyűlés rendszeresen tárgyaljon meg a társadalom fejlődésével összefüggő alapvető feladatokat, és azokban foglaljon állást. Töltse be funkcióit a kormányzati, államigazgatási szervek munkájának ellenőrzésében, szükség esetén vizsgálja és állapítsa meg felelősségüket. A párt fontosnak tartja, hogy az Elnöki Tanács rendeltetésének megfelelően gyakorolja a kollektív államfői jellegéből eredő hatásköröket, és egyetért azzal, hogy az Országgyűlést helyettesítő funkciója az ésszerűség határáig szűküljön. Növelni kell az Alkotmányjogi Tanács szerepét az államigazgatás jogalkotó tevékenységének ellenőrzésében. Bővíteni kell azoknak a szervezeteknek a körét, amelyek javaslatait az Alkotmányjogi Tanács köteles megvizsgálni.

5. A pártszervek és a kormányzati szervek közötti pontosabb munkamegosztásnak biztosítania kell, hogy a Minisztertanács a feladatkörében nagyobb döntési önállósággal rendelkezzen. A párt politikai befolyása a központi államigazgatásra elsősorban

a Minisztertanácson keresztül érvényesüljön. A párt szükségesnek tartja, hogy a miniszterek önállóságának és felelősségének növekedésével egyidejűleg javuljon a kormány összehangoló, integráló tevékenysége, erősödjön a minisztériumok és más központi szervek feletti ellenőrzése, s következetesen kérje számon határozatainak a végrehajtását. Célszerű, hogy a kormány koordinációs, ellenőrző tevékenységét a Minisztertanács elnöke mellett működő tanácsadók segítsék. A központi államigazgatás struktúráját továbbra is indokolt folyamatosan hozzáigazítani a társadalmi fejlődés követelményeihez. Kívánatos, hogy a Minisztertanács vállaljon nagyobb szerepet az érdekegyeztetés folyamatában. Gazdasági és társadalompolitikai döntéseit a párt által megjelölt célokkal összhangban, az érdekképviseleti szervek véleményének ismeretében és velük együttműködve alakítsa ki.

6. Az államigazgatásban a funkciók felülvizsgálatával, az ügyintézés ésszerűsítésével egyidejűleg következetesen meg kell valósítani azokat a célokat, amelyek a korszerű igazgatási munkára alkalmas, kisebb létszámú, erkölcsileg és anyagilag jobban megbecsült apparátus kiépítésére vonatkoznak. Meghatározott állami tisztségek betöltésénél is célszerű bevezetni a két ciklusra érvényes rotáció elvét.

7. A képviseleti demokrácia fejlesztésével együtt szélesíteni kell az állami döntések előkészítésének nyilvánosságát, tovább kell fejleszteni az állami intézkedéseket megalapozó társadalmi viták rendszerét, a lakossággal folytatott előzetes konzultációk gyakorlatát. A lakosság országos és helyi népszavazás útján közvetlenül dönthessen egyes ügyekben. A népszavazás feltételeit törvényben kívánatos szabályozni. Biztosítani kell az önkormányzati, önigazgatási elemeket hordozó állampolgári kisközösségek szerveződéséhez szükséges feltételeket. Ehhez ki kell dolgozni azokat a jogi mechanizmusokat, amelyek ösztönzik az állampolgári kezdeményezéseket, pontosan meghatározzák az ezzel kapcsolatos állami jogköröket és kötelezettségeket, az állampolgári felelősség mértékét.

8. A népképviseleti testületek politikai súlyának növelése szükségessé teszi a választási rendszer továbbfejlesztését. A korszerűsítés során célszerű növelni a különböző társadalmi szervek, állampolgári közösségek, érdekképviseletek szerepét a jelöltek előzetes kiválasztásában, képviselői, tanácstagi munkájukkal kapcsolatos elképzeléseik kialakításában. A választási munka intenzív politikai tevékenységet igényel a pártszervezetektől, a párttagoktól. Ki kell alakítani ennek módszereit.

9. Célul kell kitűzni, hogy a jövőben a lakóterület az eddiginél nagyobb mértékben váljon a politizálás, az érdekérvényesítés, a szociális problémák megoldásának színterévé. Ezért a párt támogatja, hogy a tanácsok tényleges gazdái legyenek a városok és falvak életének, meghatározó szerepet játsszanak a terület- és településfejlesztésben, az életkörülmények alakításában. Ennek érdekében indokolt tovább decentralizálni a hatásköröket. Elsősorban a lakossággal közvetlenül kapcsolatban álló községi és városi tanácsok önállósága növekedjen, s a feltételek megteremtésével bővüljenek gazdasági lehetőségeik. E célok megvalósítása indokolja az új tanácstörvény kidolgozását.

10. Az állami közhatalom és az állampolgárok kapcsolatában demokratikus, bürokratizmustól mentes, a kötelezettségek kölcsönös tiszteletben tartására épülő viszonyok szükségesek. Az állam hatékonyan védje és fejlessze a szocialista vívmányokat, biztosítsa az egyének és a közösségek jogait. Elengedhetetlen, hogy az államszervezet szigorúan a törvényes rend szerint működjön. A hatóságok – az állampolgárok és a dolgozó kollektívák vonatkozásában egyaránt – következetesebben szerezzenek érvényt a törvényes előírásoknak, kérjék számon a kötelezettségek teljesítését, és ne engedjenek teret a kivételeknek. Különösen fontos, hogy az államigazgatási szervek tartsák tiszteletben a vállalatok, intézmények, területi-helyi önkormányzatok, állampolgári közösségek törvényben biztosított önállóságát, teremtsenek kellő gazdasági és politikai feltételeket kezdeményezőkészségük, öntevékenységük és felelősségük kibontakoztatásához.

11. Arra kell törekedni, hogy a képviseleti testületek, az államigazgatási szervek, a bíróságok és az ügyészségek funkciói a gyakorlatban világosabban határolódjanak el egymástól. Emelkedjen munkájuk szakmai színvonala, javuljon a társadalmi szervekkel és az állampolgárokkal való együttműködési készségük és képességük. Célszerű növelni a népképviseleti szervek hatáskörét a döntéshozatalban és az államigazgatás ellenőrzésében. Szükséges, hogy a bíróságok a jövőben nagyobb szerepet kapjanak az állampolgári jogok érvényesítésében, az államigazgatási szervek és az állampolgárok közötti viták rendezésében. Ehhez fokozatosan meg kell teremteni a szervezeti és jogi feltételeket. Meg kell fontolni a közigazgatási bíróság létrehozását, amelyhez az állampolgárok az államigazgatási szervek intézkedéseinek felülvizsgálata céljából fordulhatnak.

12. A pártszervek politikai irányító funkcióikat döntően a választott képviseleti testületek kommunista tagjai révén lássák el. Az irányítás fő formái a pártnak a népképviseleti testületekben tett kezdeményezései legyenek. Ennek érdekében fejleszteni kell a kommunista képviselők és tanácstagok folyamatos tájékoztatását, felkészítését, a velük való rendszeres konzultációt, a képviseleti testületekben végzett nyilvános politikai meggyőző munkát. A párt szervei támaszkodjanak jobban a kommunista képviselőkre az állami életre vonatkozó politikai állásfoglalások kimunkálásában. A népképviseletekben biztosítani kell a kommunisták egységes fellépését azokban a kérdésekben, amelyekben a párt irányító testületei ezt szükségesnek ítélik meg. Amennyiben az illetékes pártszerv nem hoz kötelező határozatot, nem tekinthető politikailag kifogásolhatónak, ha a testület kommunista tagjai a vitában különböző álláspontokat foglalnak el, eltérő módon szavaznak, vagy nem támogatják az államigazgatási szervek egyes javaslatait.

13. Az állami, társadalmi élet tartalmasabbá tételének alapkövetelménye a nyilvánosság szélesítése. Az állami szerveknek a nyilvánosság előtt, a társadalom ellenőrzése alatt kell dolgozniuk. Javítani kell a tájékoztatást a döntéselőkészítés során megfogalmazódó elképzelésekről, érvekről, alternatívákról. Támogatni kell a vitát, a bővülő sajtónyilvánosságot, egyidejűleg fellépve az e téren tapasztalható anarchikus jelenségek ellen.

A társadalmi szervezetek

1. A politikai intézményrendszernek, a gazdasági, a kulturális életnek, a helyi közéletnek nélkülözhetetlen alkotó elemei a társadalmi szervezetek és az állampolgárok önszerveződése útján létrehozott egyesületek. A társadalmi szervezetek, tömegszervezetek, egyesületek és szövetségek munkájukkal hozzájárulnak a szocialista demokrácia fejlesztéséhez, bővítik az állampolgári jogok gyakorlásának lehetőségét. Tevékenységük előbbre viszi céljaink megvalósítását, gazdagítja a különböző érdekek és nézetek feltárásának és egyeztetésének módozatait. A párt azt vallja, hogy közéletünkben helye van minden olyan szervezett közösségnek, szervezetnek, amely elismeri szocialista rendszerünket, tiszteletben tartja népköztársaságunk törvényeit és szövetségesi kötelezettségeit. Ilyen szervezetek létesítését politikai eszközökkel maga is ösztönzi és segíti. A párt támogatja az egyesületekről szóló törvény megalkotását. A törvény tegye lehetővé az önkormányzó közösségek megalakítását. Ki kell alakítani az egyesületi tevékenység politikai befolyásolásának célszerű módját, mechanizmusát.

2. A párt szükségesnek tartja, hogy a politikai intézményrendszer egészének fejlesztésével összhangban növekedjen a társadalmi szervezetek, érdekképviseletek szerepe a politikai és az állami döntések, törvények és más jogszabályok előkészítésében, végrehajtásuk segítésében. Ennek szellemében alakuljanak kapcsolataik a népképviseleti és az államigazgatási szervekkel. A párt támogatja olyan viszonyok kialakítását, amelyek egyaránt ösztönzik a társadalmi szervezeteket az önkéntes együttműködésre és a versengésre. Nem indokolt, hogy az érdekek képviseletében bármely társadalmi szervezet kizárólagos jogokat élvezzen.

3. A megváltozott körülmények szükségessé teszik az érdekegyeztetés intézményes rendszerének, a Minisztertanács és az érdekképviseleti szervek közötti kapcsolatok mechanizmusának továbbfejlesztését. Ennek alapján szervezetté és rendszeressé kell tenni a véleménycserét a kormányzati és a tanácsi szervek, illetve a társadalmi szervezetek között. A fontosabb döntéseket megelőző társadalmi viták előkészítésének és megszervezésének rendjét eszerint célszerű kialakítani.

4. A társadalmi szervezetek nagyobb önállósága akkor hozhat eredményt, ha belső életük demokratizmusának szélesedésével párosul. A társadalmi szervezetek, érdekképviseletek, egyesületek tevékenységében azok a formák gazdagodjanak, amelyek biztosítják, hogy állásfoglalásaik tagságuk széles körű és közvetlen véleménynyilvánítására épüljenek. A kommunisták kezdeményezzék a társadalmi szervezeteken belül az érdeni érdekegyeztetést, a döntések megalapozott előkészítését, s azt, hogy a tisztségviselők munkáját a tagság és a választott testületek rendszeresen ellenőrizzék.

5. A párt fontosnak tartja, hogy egyértelműbbé váljon a társadalmi szervezetek tisztségviselőinek függése saját választóiktól. A kádermunka gyakorlata ehhez a követelményhez igazodjon.

6. Kívánatos, hogy a társadalmi jellegű szerveződések túlnyomó többsége önfenntartó legyen, saját tagsága eszközeiből, illetve szolgáltatásai eredményéből gazdálkodjon. Ugyanakkor tevékenysége alapján – nagyságától függetlenül – minden társa-

dalmi szervezet, érdekképviselet, egyesület részesülhessen állami támogatásban. A párt szorgalmazza, hogy a társadalmi szervezetek és érdekképviseletek gazdálkodása, bevételi forrásaik és azok felhasználása kapjon nyilvánosságot.

7. A társadalmi szervezetek és a párt kapcsolatát a partneri viszonynak kell jellemeznie. A párt a társadalmi szervezetekben tagjai által, politikai eszközökkel biztosíthatja befolyását. A társadalmi szervezetek munkáját a párt politikai szempontból értékelje, nyújtson tevékenységükhöz ilyen orientációt. A pártszervek a társadalmi szervezetekben dolgozó párttagokkal a kapcsolatot főként az ezek testületeiben működő kommunisták szervezett csoportja révén tartsák. A kommunista csoportok vitassák meg a munka tapasztalatait, terjesszenek elő javaslatokat a társadalmi szervezetek választott testületeinek ülésein, alakítsanak ki véleményt a tisztségviselők munkájáról, és szükség esetén kezdeményezzenek változtatásokat.

8. A párt testületei rendszeresen határozzák meg a társadalmi szervezetekben dolgozó kommunisták feladatait, értékeljék tevékenységüket, minősítsék, hogy miként képviselik a párt politikáját. A közeli időszakban a Központi Bizottság végrehajtó szervei külön-külön is tárgyalják meg és jelöljék ki a kommunisták időszerű feladatait a szakszervezetekben, a népfrontmozgalomban és az ifjúsági szövetségben. A párt ajánlja, hogy a társadalmi szervezetek a jelen állásfoglalás szellemében vizsgálják meg munkájukat, szabják meg tennivalóikat, és ehhez igazítsák szervezeti felépítésüket és működési rendjüket.

***

Országunk a szocializmus építésének felelős, kitartó munkát igénylő időszakában van. Gondjaink megoldásának fontos követelménye, hogy összpontosítsuk erőfeszítéseinket a Központi Bizottság 1987. július 2-ai ülésén elfogadott gazdasági-társadalmi kibontakozási program megvalósítására. Az MSZMP a jövőben is vállalja a vezető szerepéből adódó felelősséget a közös célok megfogalmazásában és valóra váltásában. A párt a kommunisták és az előrehaladásért felelősséget érző pártonkívüliek tevékeny részvételével alakítja ki politikai irányvonalát, s megvalósításában kéri, igényli a szocializmus minden hívének közreműködését. A politikai intézményrendszer tervbe vett továbbfejlesztésével most arra törekszik, hogy minden területen megújítsa munkánkat, megerősítse a közös ügyünket szolgáló együttes cselekvést. Minden hazafias és haladó erő egyesítésével szilárdítsuk az előttünk álló feladatok megoldásához nélkülözhetetlen nemzeti összefogást.